

1 2 2 3

A Magyar Hírlap hétfői melléklete
2017. december 23.
Szerkesztette: Petán Péter
Művészeti vezető: Salát Zalán Péter

a K e g y e l e m

Ismeretlen szerző: Új világosság jelenék

*Új világosság jelenék, ó tévelygés csendesedék;
Isten igéje jelenék, újonnan nekünk adaték.*

*Evangéliom erejét, Krisztust, áldott szent Igéjét,
Atya Isten nagy jó kedvét, megmutatá ő kegyelmét.*

*Kit sok száz esztendeiglen eltítkolt volt Atya Isten
Mint megmondá jövendölvén Ámos próféta könyvében.*

*Ezt a mi hitelenségünk és nagy telhetetlenségünk,
Érdemlette tévelygésünk, emberbeli reménységünk.*

*Igaz az Isten Igéje, kívül él ember elméje,
Kinek megmarad ereje és el nem vész ő reménye.*

*Kolozsvár, 1744
Batthyány-kódex (XVI. sz.)*

Állapot kérdése

**„Nem azt akarom mondani, hogy hajbókolni kell a színész előtt,
de röpíteni kell tudni, nem pedig földbe döngölni”**

„mi változunk”

Neves színésszel találkozni annyi, mint olyan embert kérdezgetni, akít mások mozgatnak, és nem készít mérleget az életéről. Aki óvakodik attól, hogy bölcs legyen. Megkérdezi tőle az ember, hogy mit gondol erről és arról. Elálmélkodik: miért értékesebb az ő véleménye, mint akárki másé? Pedig értékesebb. A színész szüntelen próbára teszi önmagát, tehetségét. Mit követeljen tőle? Mit várjon tőle? A színész kísérletező ember. Indiszkréciójának kiszolgáltatott lény. Érzékeny és sebezhető, mert ebből áll a művésze. Lukács Sándor sem kivétel, akít elhalmoztak a díjakkal: a Jászai Mari-díjtól a Prima Primissima díjig, az Erdemes és Kiváló művészi címtől a Kossuth-díjig. Nép-szerű színészeink egyike. Aki színész és költő is egyszerre. Vele beszélgettünk.

– Pilinszky János írja: „...a szent család, a karácsonyi barlang szeplőtelen látványa, egyszerre kimeríthetetlen szemléleti kincse minden családnak, s vezérszavak

minden egyes – társas vagy végképp magányos – emberi életnek.” Mire emlékezte-ti önt a barlang látványa?

– Nálunk a karácsony különleges ünnep; mondhatnám azt is, hogy kettős ünnep. Jézus születése természetesen az első, a komoly nagy esemény karácsonykor, viszont van egy személyes ünnepe is a karácsonynak: ugyanis ezen a napon volt az esküvőnk. A hetvenes évek elején, amikor már Várkonyi Zoltán színházában dolgoztam, hál' Istennek olyan elfoglalt voltam, hogy a hónap minden napján volt előadás, így aztán csak a szünnapra, huszonnegyedikére tudtuk tenni az egybekelést.

– Vállalták ezen a napon is?

– Igen, szenteste délelőttjén, tizenkét óra-
kor. És hát, hogy is mondjam csak: azóta kialakult az a szokás, hogy szenteste délelőttjén a legszűkebb családi kör tagjai összegyűlnek nálunk, s én megjelenek egy hatalmas orchideacsokorral. Az esküvőnkön ugyanis orchidea volt a feleségem virágja, és átadom neki

újfent és újfent a csokrot, majd egy koccintás következik. Mivel sajnos a szüleim és a feleségem szülei sem élnek, a fiam és a kedvese van jelen, továbbá egyik unokatestvérem, édesanyám testvérének a lánya.

– Visszatekintve azt látjuk, hogy valóban csak a fontos dolgok számítanak.

– Ahogy az ember halad az évekkel – én ebben az évben töltöttem be a hetvenediket –, megváltoznak az értékrendek is, ha nem is minden, de sok minden.

– Van egy mondás: nem a dolgok változnak, mi változunk.

– Erre rímel Madách: „Nem az idő halad: mi változunk.” Észrevettem viszont magamon, hogy az élet legfontosabb kérdéseiben nagyon korán, tizennyolc éves koromra kialakult a véleményem, és ugyanúgy gondolkodom róluk ma is. Ez nem mond ellent Madáchnak. Édesapám, akinek nagyon sokat köszönhetek, már egész kiskoromtól kezdve táplált engem irodalommal, filozófiával, élményeivel, az élet dolgaival, s a talán fel-

nőtebbnek képzeltem, mint ahány éves voltam. Érdekes módon azonban egy sor részletkérdést másképp látok, mint korábban. De hát, ha csak az elmúlt húsz évet vesszük alapul: iszonyú, hogy mit változott a világ. Szerencsés alkat az, akinek a kommunikációja, alkalmazkodóképessége jobb, mint az átlag. Egy színésznél ez nagyon fontos.

– Ugorjunk vissza kicsit az időben: érdekelne az a családi légkör, amiben nevelkedett, amiből kilépett.

– Ott kell kezdenem, hogy a legsötétebb Rákosi-korszakra esett eszmélődő gyermekkorom. Miskolcon születtem, ezerkilencszáznegyvenhétben, és ötvenháromban kezdtem el iskolába járni.

– De hát a gyerek – magamról tudom – nem érzi át annyira egy beteg kor összes baját és keserűségét. Pilinszky is azt mondja: „...még a legszomorúbb gyerekkor is »karácsonnyal terhes«.”

Lukács Sándor: Nem lehet magamat terelni

Fotó: Hegedűs Róbert

„Valahol olvastam, az élet művészete azt jelenti, képesek vagyunk-e elérhető virágokból csodálatos csokrot kötni”

„mi változunk”

Folytatás az I. oldalról

– Éppen erre akarok kilyukadni. Hogy a legsötétebb Rákosi-korszak ellenére csodálatos és tartalmas gyerekkorom volt, a szüleim csupa szépet varázsoltak körém, és a külső világ szörnyűségeiből alig vettem észre valamit. Később aztán, ifjúvá érésem idején, én is megtapasztaltam az élet sötét oldalait. Apám és anyám a Keletbükki Erdőgazdaságban dolgoztak, s mivel erdészeti dolgozók voltak, nekünk mindig gyönyörű szép karácsonyfaink voltak. Mennyezetig érők. Úgyhogy én fizikai értelemben is tényleg felnéztem a fenyőfára. És hát az ajándékozás, egyáltalán a szenteste megünneplése abból állt, hogy nálunk jött össze a család. Anyám nővérei, bátyjai, az én keresztapám, mind hozzánk jöttek, mert én voltam a kisgyerek. Csodálatos emlékek fűződnek a szentestékhez. Az a szeretet, amit a szüleimtől és a rokonaimtól kaptam, meghatározó volt későbbi életem során.

– *Milyen korai hatások érték Miskolcon?*

– Ebben a nehéz korszakban is járhattam hittanra. Az általános iskolával átellenben volt a Szent Anna-templom, s oda lopóztunk fel kora hajnalban, amikor még csendes volt a város, hogy lehetőleg ne lássanak meg minket. S milyen az élet: az iskola párttitkára s egyben orosztanára a háború előtt a templom kántora volt. Ilyen nagyot fordult vele a világ.

– *Hogyan került a színészet az érdeklődése fókuszába?*

– Elmondom, szerintem hol dőlt el, hogy színész leszek. Azt hiszem, hogy az általános iskola harmadik osztályába jártam, amikor olvasásórán a tanító néni Móra Ferenc Kincskereső kisködmön című csodaszép novelláját olvasta fel. Egyszer csak beszólt a pedellus bácsi, hogy tanító néni, tessék kijönni, mert az igazgató úr hívhatja. A tanító néni felállt, körülnézett, megakadt a szeme véletlenül rajtam, és azt mondta: „Lukács Sanyi gyere ki, és folytasd, amit én elkezdtem.” Ezzel kiment. El lehet képzelni, hogy amikor kimegy a tanítónő, akkor mi történik. A legnagyobb gazfickók elkezdtek csúzlizni, kiabálni, verekedni. Én ott álltam a katedrán, kezemben a könyvvel, és elkezdtem tovább olvasni Móra Ferencet.

– *Csőnd lett?*

– Senki sem figyelt oda. De egyszer csak, négy-öt perc múltán észrevettem, hogy a zaj egyre kisebb lesz, egyre nyugodtabb lesz az osztályterem, és a csönd is ránk telepedik. Mindig az volt a vágyam, hogy rám figyeljenek, s akkor, ott, az osztályteremben különleges élményt kaptam, mert minden szem és fül rám irányult. Természetesen mint kisgyerek nem tudtam ezeket a perceket feldolgozni, de tudat alatt itt dőlt el a sorsom.

– *Aztán az érettségi után jelentkezett a főiskolára.*

– Négyszer! Az első felvételin a második rostan estem ki, a másodikon és a harmadikon a harmadik rostan.

– *Ezek után sem adta fel?*

– Nem. Az segített, hogy Major Tamás indított az akkori Nemzeti Színházban egy stúdiót, amelynek azok lehettek a tagjai, akik két vizsgán átmentek. Nagyon neves személyiségek alkották az első stúdiót. Többek között Andorai Péter, Szacs vay László, Bánsági Ildikó és Jomagam. Ez viszont azt jelentette, hogy a Nemzeti Színház minden futó darabjába bekerültünk, mielőtt mozgás-, ének- és mesterségórákat tartottak nekünk. Reggeltől estig bent voltunk a színházban, és magunkba szívunk mindent, amit tanítani sem lehet, csak megélni. Ez volt az igazi iskola és a földi menny kapuja. Rájött az ember, hogy itt nemcsak rendezők vannak és színészek, hanem sok szakma találkozik: bútorosok, képlékesek, fodrászok, sminkesek, öltöztetők, díszletezők.

– *A színház nagyüzem, ahol nincs alá- és fölérendelt viszony, csak társas együttlét és közös szándék.*

– Így igaz. Egy szó, mint száz: a negyedik felvételi már sikerült és bejutottam a főiskolára.

– *Ha a negyedik alkalommal is elutasítják, búcsút mond a színészetnek?*

– Nem. Lementem volna segédszínésznek vidékre.

– *Mikor jelent meg először a neve a plakáton, és mit érzett akkor? Az író érez valami hasonlót, amikor kézbe veszi első könyvét, és meglátja a borító első oldalán a nevét.*

– Azt hiszem, még harmad- vagy negyedéves főiskolás voltam, de Várkonyi már a Víg-színházba hívott cselédkönyves színésznek, amikor bemutattuk Illyés Gyula Tiszták című történelmi tragédiáját. Akkor kaptam egy öt-hat mondatos kis szerepet, de a nevem már kint volt a plakáton. Egy arab kereskedőt játszottam. De büszkén mondhatom, hogy az egyik főszereplővel, Básti Lajossal volt egy miniatúr dialógusom. Repülni tanultam.

– *Ifjúságában voltak-e kedvenc írói?*

– Indiánregényeket olvastam, aztán nagyon korán megszerettem a klasszikus magyar próza alakjai közül Mikszáthot és Jókait. De főleg előbbi volt rám nagy hatással. A mikszáthi stílus legfontosabb tulajdonsága az élőbeszédre jellemző rendkívüli közvetlenség volt. Talán ez ragadt meg.

– *Ugyanakkor azonban Mikszáth soha nem volt sem laza, sem pongyola. Két hogy kötőszó például nem fordul elő ugyanabban a mondatában.*

– Ez pedig nemcsak a közbeszédben nagyon gyakori!

– *Mikor érezte először, hogy színész lett?*

– Ha most nagyon álszerény választ adnék, azt mondanám: még most sem érzem... De nem vagyok álszerény. Hogy mondjam... Az az igazság, hogy a színészet, mint általában minden művészet, állapot kérdése. Maga a tehetség is az, és nem mindig van jelen. A rutin, az évek kellene ahhoz, hogy ezt az állapotot minél hamarabb fel tudja idézni magában a színész. Tehát olyan állapotba kerüljön, hogy tehetséges legyen. Hogy alkotni tudjon. Hogy át tudja adni a gondolatait. Hogy lehetőség szerint szuggesztív legyen. Ez az állapot néha nehezen jön meg, mert a hétköznapi életben, a napok forgatagában sok hatás éri az embert, és estére eljut oda, hogy ki kell zárnia magából mindazt, ami a nap folyamán érte, és csak a szerepére koncentrálnon.

– *Azt mondják, az írói mesterséget, annak technikáit, strukturális eszközeit, sőt aprólékos és rejtett „asztalosmunkáját” fiatal korban kell megtanulni. Hogy van ezzel a színész? Idősebb korában is tanul még?*

– Az utolsó pillanatig tanul a színész. Már csak azért is, mert a színház is változik. A nézők életritmusa is változik. A digitalizációval rendkívül felgyorsult a kommunikáció. Hamarabb appercipiálnak az emberek. Vagy nehezebben, mert kevesebb szépirodalmat olvasnak. Az áttételekhez, a metaforákhoz már nincs olyan közük, mint régebben. Ezt a mindenkori alkotónak, akár a színésznek, akár az írónak követnie kell, és alkalmazkodnia kell hozzá.

– *Kik voltak önre nagy hatással, akik befolyásolták a pályáját?*

– Fantasztikus színészegyéniségekkel szívtam egy levegőt, amely bennem marad, amíg élek. Hosszú a sor... Akik hirtelen eszembe jutnak: Básti Lajos, Latinovits Zoltán, Sinkovits Imre, Darvas Iván, Ruttkai Éva, Sulyok Mária, Óze Lajos, Tomanek Nándor... Velük még együtt dolgozhattam Várkonyi Víg-színházában, ahol ma is játszom.

– *Olvastam, hogy tíz évig közös öltözőjük volt Darvas Ivánnal. Milyen benyomásokat őriz róla?*

– Darvas Iván megtestesítője volt annak a művésznek számomra, aki egyszerre volt intellektuális színész – a műveltsége, az intelligenciája átlagon felüli volt; kiválóan írt –, és ugyanakkor ösztönös művész is. A kettő egyszerre volt jelen benne. Ez csak a legnagyobbaknak adatik meg. Két durva példa, és közel sem egyértelmű: Gábor Miklós volt az okos, az intelligens és a gondolkodó filosz, a Hamlet, Szirtes Ádám és Soós Imre voltak az ösztönös zsenik. Visszatérve Ivánra: egy nagyon jó korszakában kerültem hozzá közel, amikor szerelmes lett második feleségébe, későbbi gyermekeik édesanyjába. Az idő tájt próbáltuk Molière A nők iskolája című színművét, amelyben a két férfi főszerepet játszottuk. Iván civil állapota miatt olyan jókedvű, kreatív próbák folytak, hogy erre mindig szerettem fogok visszaemlékezni. Ott születtek meg azok az indulatok, helyzetek és gesztusok, amelyek aztán stabilizálódtak.

– *Az ambíció mennyire munkált a pályáján?*

– Erősen munkált bennem. Nem is lehet ezt a pályát ambíció nélkül művelni. Kell egy egészséges törekvés arra, hogy minél több és jobb szerepet osszanak rád – ámbátor ebben Isten kezében vagyunk –, s aztán a megkapott szerepeket a lehető legjobban teljesítem.

– *Meggyőződésem, hogy a népszerűség csaknem annyira megzavarja az ember valóságérzetét, mint a hatalom. Mi erről a véleménye?*

– Rettenetesen irritál engem az a fajta viselkedés, amelyesen eltorzulásai a népszerűségből és a hatalomból erednek. Kevés dolog hoz ki a sodromból, de ez kihoz! Az igazán nagy művészek és az igazán nagy emberek azonban sohasem veszítik el a mértéket azért, mert népszerűek vagy a hatalom birtokosai.

– *Színpadi szerepei közül melyik megformált alakkal szeretne találkozni és elbeszélgetni vele?*

– Nagyon szívesen találkoznék például Caligula helytartójával, Petroniusszal, aki az életét, a karrierjét feláldozva mégiscsak belátta, hogy igaza van annak a kis zsidó csoportnak, amely azt követeli tőle: ne vigyenek be idegen szobrokat a templomba. Ez egy csodálatosan szép darab, Székely János erdélyi író drámája, én a trilogia mindhárom főszerepét eljátszhattam. Elsőként Caligula helytartóját a gyulai várszínházban. Petronius helytartóval nagyon szívesen elbeszélgetnék a hatalomról, a megbocsátásról, a toleranciáról, bűneink belátásáról.

– *Azon kívűl, hogy színész, költő is. Az idei könyvhéten jelent meg hetedik verseskötete. Mit jelent önnek a költészet próbatétele?*

– Ez a két műfaj – a színészet és a költészet – nem alá-, hanem mellérendelt viszonyban van nálam. Természetesen a színészetet gyakorlatom jóval többször, hiszen abból élek, le vagyok szerződve egy színházhoz, s egy hónapban tizenöt-tizenhat előadásban lépek színpadra, kevesebb alkalom jut az írásra. De azok az időszakok, amikor írok, a kegyelem órái. Nem mérkeny költőnek kell lenni, hanem élő, eleven poétának, aki megvárja, amíg mondandója a világra érik, s nem öli meg csírájában.

– *Jut eszembe: egyszer, egy március tizenötödike előtt egy héttel, naívu verset kértem akkori lapunkba Nagy Gáspártól, de a költő elhárított azzal, hogy megrendelésre nem tud verset írni – és teljesen igaza volt.*

– Nem lehet magamat terelni. Aztán egyszer csak adódik valami, ami kikényszerül belőled. S akkor félreteresz mindent, legyen

hajnal, legyen éjszaka, bármikor, bármilyen napszak, és akkor leülsz és írsz. De hát ez nincs mindig.

– *Kikerestem: az ezerkilencszáznolcvannégy augusztus tizedikei Élet és Irodalomban avanszálta költővé és mutatta be Arc bukik fel az árból címmel Kálnoky László költő. Egyetlen mondatot szeretnék belőle idézni: „Lukács Sándor verseiben az ragadott meg legjobban, hogy érződik rajtuk: szerzőjük nem a nyilvánosság felé kacintva írta őket, hanem benső indíttatásból, mint minden igazi költő.”*

– Egy kolumnán jelent meg négy-öt versem. Istenem, azóta harminchárom év telt el... Valahol olvastam, hogy az élet művészete azt jelenti, képesek vagyunk-e elérhető virágokból csodálatos csokrot kötni.

– *A könnyunapon került a polcokra A kezdetek utcája című kötete, amely kimondva, kimondatlanul a múlt időből és a múlt pillanatokból próbál a maga költői nyelvével, egyéni hangjával csokrot kötni. Azt érezteti, hogy az ember az egyetlen lény, akit zavar az idő, és ebből a nyugtalanságából származik kifinomult művészetének java része, vallása java része és majdnem egész tudományja. A kérdés azonban az, hogy kellenek-e napjainkban a versek?*

– Ez a gondolat engem is gyötör. Ahogy a mai életet figyelem, az elgépiesedés korában a fantazmagórikus világ felé sasszézunk, és feltezzük a kérdést: van-e még vevő a versekre, van-e még ember, akinek agya, műveltsége, készítése van arra, hogy a vers megérintse, és verseket elemezzen. Sajnos azt veszem észre, hogy egyre kevesebb az ilyen ember. Soha nem voltak sokan. Tévedés azt hinni, hogy a vers stadionnyi műfaj volt. Bár, tapasztalom, hogy megtelnek a könyvtárak erre az estére, tehát mintha lenne a versekre is igény. S ez jó érzés. De lehet, hogy a telt ház nem a verseknek, hanem a színésznek szól...

– *Mit jelentettek életében a nők?*

– Sokat jelentettek, mert nagyon szerettem a nőket. Szerettem most is őket, mert nagyon kiegészítik a férfembert. Haragszom azokra, akik egybe akarják mosni a két nemet. Amikor nők között vagyok, úgy érzem, hogy semmi rossz nem történhet velem. Biztonságérzetet keltenek bennem, ami nélkül semmi jó dolgot nem tudtam volna megtenni az életben. Szerencsésnek is tartom magamat, mert találtam egy olyan lányt, akiből olyan asszony lett, akivel több mint negyven éve élek együtt! Ez nem jelenti azt, hogy nincsenek közöttünk viták vagy nézetkülönbségek, de a bástyák falai erősek. Ahogy haladunk az évekkel, egyre kevesebb közöttünk a csetepaté. Bölcsőbb az ember, és a tolerancia is egyre erősödik bennünk. A feleségem rengeteget segít nekem. És ilyen hátország nélkül biztos, hogy nem értem volna el azt, amit elértem színészként és költőként. Ismerem annyira a személyemet, hogy ha valahol nem érzem jól magamat, ha valakivel nem tudok együtt lenni, onnan előbb-utóbb kilépek, elszököm vagy eljövök. Otthagynom azt az embert, azt a társaságot.

– *Melyek azok a fogalmak, amelyeket fontosnak tart?*

– Rendkívül fontos számomra az őszinteség, az egyenesség. Ugyanakkor nem szeretek megsérteni embereket. Az igazat lehetőleg úgy szeretem elmondani, hogy azzal a legkisebb lelki sérelmet se okozzam. Ez nem könnyű dolog, mert az őszinteség fájdalmas is tud lenni. Igyekeztem mindig ehhez tartani magamat. A rendezőkkel való munkám során jöttem rá erre.

Folytatása a IV. oldalon

„mi változunk”

Folytatás a III. oldalról

Azokat a kollégákat tartom igazán nagy rendezőknek, akik úgy tudnak instrukciókat adni, és úgy tudják rávezetni a színészt a helyes „útra”, hogy egyáltalán nem agresszív szívek, nem bántók. Mert ha azok, akkor elveszik a színész alkotóképességét, akinek pedig rögtön elmegy a kedve a szereptől. Ezzel nem azt akarom mondani, hogy hajbókolni kell a színész előtt, de röpiteni kell tudni, nem pedig földre döngölni.

– A Nobel-díjas Gabriel García Márquez beszélt arról egy interjúban, hogy minél jobban birtokában van valaki a mesterségnek, annak arányában növekszik a felelősségérzet. „Az embernek az az érzése – írja –, hogy minden betű, amelyet leír, nagyobb visszhangot kelt, sokkal több embernek szól.” Így lehet ezzel a színész-költő is.

– Egyetérték. Ma már nem lehet könnyelműen leülni az íróasztal mellé vagy felmenni a színpadra. Mindig a legteljesebb odaadással kell csinálni mindent. A múlt, az elismerések

köteleznek. Fizikailag és lelkileg is. Azt hiszem, Henrik Ibsen mondotta: „Mi az ember első kötelessége? A válasz egyszerű: önmagad lenni.” Hozzáteszem: önmagad maradni. Ez a felelősséged a sikered, a mesterséged birtokában is.

– Ambrose Bierce amerikai író, újságíró mondta. „Mi a taps? Egy közhely visszhangja.” Hogyan vélekedik erről az ítéletről?

– A színész pontosan érzi a tapsból, hogy őszinte megnyilvánulás vagy a közhely visszhangja. Érzi a csendet és az odafigyelést is a reakciókból, hogy a közönség egy húron pendül-e vele. És ugye, minél hosszabb ideje van a pályán, annál jobban megérzi ezt. Elmondhatatlanul jó érzés, hogy értelme van annak, amit átadni szeretne. Közvetlenül, hic et nunc részesül a bírálatból. Ellentétben az íróval, aki csak közvetetten tudhatja meg, hogyan ítélnék felette az olvasók.

– Vágyott valamire, amit sohasem sikerült elérnie?

– Az elején voltak szerepálmaim, de leszoktatott róla az élet. A bölcsőbbek, az idősebbek azt mondták: erről szokjál le. Ne legyenek szerepálmaid. Mert ha nem jönnek be, elkegyeredsz. Örülni kell minden olyan szerepnek, amiben a kedvedet leled. És így történt. Hamlettel vagy Rómeóval nem találkoztam, de találkoztam Székely János korábban említett három szerepével; találkoztam Posa márkival, a Szentivánéji álomban a tündérkirállyal és a földi királlyal, Bolingbroke-kal a II. Richardban, Wolanddal, az ördöggel Bulgakovtól A mester és Margaritában... Istennek hála hosszú, hosszú a lista. Én is lebeszéltem a fiatalokat arról, hogy legyenek szerepálmaik.

– Telefonbeszélgetésünk során említetted, hogy volt egyszer egy gombfocicsapata. A gombfocizást Tandori Dezső emelte irodalmi rangra. A sport iránti szenvedélye megmaradt a mai napig?

– Olyannyira, hogy napokig kesergék, ha kedvenc csapatom nem úgy játszik, ahogy

elvárnám tőle. A meccsek előtt sokszor magamban megtervezem az összeállítást, és boldog vagyok, ha Zidane-nak hasonló elképzelései vannak... Másik nagy szenvedélyem a tenisz, amely lényegében formában tart, hiszen ha időm engedi, hetente többször is kilátogatok a pályára.

– Mi volt az a kérdés, amelyet fiatalokában feltett magának, és a mai napig nem kapott rá feleletet?

– Nagyon sokat foglalkoztat a túlvilág. Ha van, márpedig istenfélő embernek tartom magam, s ebből logikusan következik, hogy a túlvilágban is hiszek. De hogy milyen ez a túlvilági élet, ez igen sokat előjön a gondolataimban. Már fiatalon is többször visszatért, de most egyre jobban. Sokszor azon kapom magam, hogy álmodok is róla, és hát – nem kapok választ. Azért drukkolok, hogy minél később kapjak rá választ.

Kő András

Válogatás Jókai Mór elbeszéléseiből

„Herode elvette a kopját, de arca másfelé volt fordulva”

Kelet királynéja

(7.)

Egy széles, csalitas bozót volt, amelybe a tigris vette magát; iszapos fenéke, összebenyolódott szövevényei miatt lónak és elefántnak egyaránt hozzáférhetetlen.

A vadászok széles kört alakítottak a berek körül, mialatt annak egyik oldalán felgyűrűközt arabok jártak lármát ütve, s botokkal kongatva a vastag bambuszbokrokat.

Odenath figyelmét annyira elfoglalta e munka, hogy csak akkor vette észre nejét és fiát, midőn mellette álltak.

Az apa magánkívül lett örömeiben, midőn Herodet megpillantá, ki nem látva semmi tárgyat a veszélynek, hanem csupa örömteli arccokat, inkább örülni látszott, mint félni.

– Te is idejöttél? – szólta Odenath atyai örömeiben. – Tehát benned is megszületett a bátorság valahára. Helyesen van. Csak egyszer nézz szemébe a halálnak, többé nem fogsz félni. Itt jó helyen állsz mellettem. A tigrist éppen erre fogják hajtani. Fogd e dárdát s amint látod, hogy kiugrik a bozótból, hajítsd reá. Akár találod, akár nem, mindegy. Tied lesz a dicsőség, hogy az első kopját te hajtád reá, s a dicsvágy bátorra fog tenni.

Herode elvette a kopját, de arca másfelé volt fordulva, félelem, borzalom tekintetével.

– Nos, merre nézsz? – szólta Odenath – ne onnan várd a tigrist, ott bátyád Maeon áll a bokor mögött, nehogy őt hajtásd meg.

Herode remegve hajolt alá apjához, susogva:

– Ama bokorból egy nyílhegyet láttam feléd irányozva.

– Rosszul láttad, a tigrisre les ő is.

E pillanatban rivalgó kúrthang szólalt meg a bozót belsejében, vadállati kétségbeesett ordítástól követve: valami vakmerő arab

kürtöt vett kezébe s a csalitba lopózva, csendesen az elbújt tigris háta mögé került, s míg ez makacson feke maradt a hajtók lármájára, s fektéből meg sem mozdult, ez egyszerre alig néhány lépésnyi távolban megújta a kürtöt, mely véletlen hangtól fölriadva, bősülten szökött fel a fenevad, s ijedt ordítással törte magát ellenkező irányban a bozótan keresztül.

– Erre jön! erre jön! – kiáltozák a vadászok, kik Odenath mellett álltak, s már ki lehetett a tigris alakját venni a nádbokrok között, midőn hirtelen egy elhamarkodva hajtott kopja, mely nagy zörejjel esett a bozótba, észreveté a vadállattal a lesben állókat, mire az hirtelen megtorpanva, borzasztó nyávogás közt visszafordult, s szép csendesen hasoncsúszva, ismét eltűnt a sűrűségben.

– Ki hajtá e kopját? – ordítá Odenath dühösen, megfosztva apai, vadászai és királyi örömeitől.

Maeon dacos arca elárulá, hogy e vakmerő ismét ő volt.

– Vegyétek el lovát, – kiálta haragosan a király. – Szállítsátok le lováról tüstént.

Ez a legnagyobb büntetés volt, ami lovagot érhetett.

Maeon szemeiben a düh és szégyen könyűi égtek; kirántotta övéből hosszú törét, gyöngyös hüvelyét elveté magától, s anélkül, hogy egy szót szólna, a bozót felé indult.

– Hová mégy arra? – kiált rá a király.

Maeon megállt s visszafordítá fejét duzzogva.

– Vagy én ölöm meg azt, vagy az öl meg engem.

– Ragadjátok meg! – kiálta Odenath – farsarjátok ki kezéből a fegyvert, dugjátok be

az őrzőgőt egy barlangba, s hengerítetek követ a nyílásra, hadd legyen ott, míg a vadászatnak vége van.

A király parancsai egy pillanat alatt teljesítve lőnek, Maeont lefegyverzik s barlang hiányában beerőszakolták egy roppant bababfa odvas üregébe, sűrű tövissel elzárva annak nyílását. A tigrist azonban nem lehetett többé berkéből kiverni. Már esteledni kezdett, s még nem bírtak vele boldogulni, ha egyik helyről elhajták, a másik oldalra ment, de a berket el nem hagyta.

Végre nem maradt más eszköz kiűzésére, mint a berket folgyújtani.

Hosszú nyilakat kentek be cédrusgyantával s azokat meggyújtva, oda lövöldözék, ahol morogni hallák a vadat.

Az égő nyilak, mint megannyi lidérc, repültek az elsőtétült égen, sűrűen hullva a cserje közé, mely itt-ott meggyulladva, egyszerre több helyen lángolni kezdett; a tűz tovább harapózott, az égő pontok összeértek, s a nedves rekettje ropogása közben megelevenedni látszék az egész csalit, mintha minden ágnak külön lakója lett volna, egész zivatara a madaraknak kerekedett föl az égő berekből, ijedt ordítózással töltve be a léget; s minden irányban lehetett látni a futó kigyókat, mik süvöltő fejeiket feltartva menekülni iparkodtak az égő zsarátnok alól, rémségesen hangzott a bensorult teknősbéka jajgatása s borzasztó volt látni egy roppant boát, mely a tűz közé szorulva, miután mindenünnen visszariadt, végre felcsavarodott egy magányosan álló pálmafára, farkával verve az égő lombokat, széles szájjával dühösen tátongva az alatta összeérő lángokra, s midőn a pálma is meggyulladt, egy pillanatig kínos teker-

géssel csavargott az égő sudar körül, s azzal hirtelen lebomlott arról, s a tűzre veté magát, fetrengő karikákat hányva benne, míg végképp megégett.

Az egész táj sötét volt már, mi annál borzasztóbbá tette a berek égését, a fellobogó tűzfény vérszint adva minden tárgynak. A tigrisnek semmi mozdulatát sem lehetett még kivenni, egyszer azonban éppen oda eshetett az égő nyíl, hol a vad elrejtözve feküdt, s amint a lángok melegsége kiállhatatlanná kezdte válni, hirtelen elordítá magát a vad, s bősülten rohant ki a még egyedül ép oldalán a bozótban.

Ott vártak rá mind. A tigris látta őket rászegzett szemekkel, felé emelt dárdáikkal, s lehajtva a földre gyönyörű karsu termetét, mérgesen összehúzva orrát és szemöldeit, körültekinté éles, topázzöld szemével, mintha kiszemelte volna magának azt, aki legjobban félt tőle, néhány apró kúszó lépéssel előbbre simulva, hirtelen egy óriási szökéssel azon elefánt fejére ugrott, melyen Herode ült.

Herode a bámulat és félelem által meg volt meredve, s a dárdát kezében tartá, anélkül, hogy legkisebten tenne védelmére.

Az elefánt azonban készen várta ellenfelét, s ormányát hasa alá rejtve, amint a tigris fejének ugrott, egyszerre derékon kapta azt, s egyet lódítva rajta, fölhajta azt a levegőbe.

Az izmos állat kapálózva vetett bukfenetet a magasban, s amint visszafelé esett, egy kézív pendülése hallék s a földre hullott vad nem ugrott fel többet, ott maradt végig elnyúlva, egy aranytollú nyíl szívét járta keresztül. E nyilat Zenóbia küldte neki.

Folytatjuk

1 2 2 3